

## AUTOREFERAT

Załącznik nr 2

Kraków, 30.09.2016

1. Imię i nazwisko      Iwona Król

### 2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe

- Dyplom magistra filologii orientalnej w zakresie arabistyki uzyskany 21 grudnia 1988 r. w Instytucie Filologii Orientalnej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie na podstawie pracy magisterskiej pt. *Maf'ūl mutlaq: budowa i sposób funkcjonowania w języku arabskim*, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. A. Czapkiewicza
- Dyplom magistra filologii polskiej (specjalność nauczycielska) uzyskany 24 lipca 1991 r. w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego na podstawie pracy magisterskiej pt. *Konstrukcje ściągnięte w zdaniach złożonych*, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. B. Dunaja
- Dyplom doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa uzyskany 23 października 2003 r. na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Nauczanie języka arabskiego jako obcego w świetle współczesnych metod glottodydaktycznych*, napisanej pod kierunkiem dr. hab. E. Górskiej

### 3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

|           |                                                                                    |
|-----------|------------------------------------------------------------------------------------|
| 1988/1989 | lektor-stażysta w Instytucie Filologii Orientalnej UJ                              |
| 1989/1990 | lektor w Instytucie Filologii Orientalnej UJ                                       |
| 1990/1991 | asystent-stażysta w Instytucie Filologii Orientalnej UJ                            |
| 1991-2005 | asystent w Instytucie Filologii Orientalnej UJ                                     |
| 2005-2013 | adiunkt w Instytucie Filologii Orientalnej UJ (od 2011 r. Instytut Orientalistyki) |
| od 2013   | starszy wykładowca w Instytucie Orientalistyki UJ                                  |

### 4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.)

W związku z wymogami przywołanej powyżej ustawy jako szczególne osiągnięcie naukowe wskazuję monografię mojego autorstwa: Iwona Król, *Słowotwórstwo rzeczowników arabskich i polskich w ujęciu kontrastywnym*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2013 (228 stron, ISBN 978-83-7638-378-1; recenzenci wydawniczy: dr hab. Kinga Paraskiewicz, dr hab. Przemysław W. Turek)

Monografia ta mieści się w nurcie badań kontrastywnych, będących obecnie w centrum moich zainteresowań naukowych. Stanowi ona pierwsze tego rodzaju opracowanie słowotwórstwa

współczesnego języka arabskiego (w odmianie standardowej) i współczesnego języka polskiego. Na wybór tak sformułowanej tematyki badawczej miało wpływ także moje wykształcenie – ukończyłam studia arabistyczne i polonistyczne.

Celem monografii jest opis (w ujęciu synchronicznym) i porównanie działających w obu językach mechanizmów derywacji słowotwórczej na przykładzie formacji rzeczownikowych. Wybór rzeczowników został podyktowany tym, że w strukturze tej klasy leksemów odbijają się wszystkie mechanizmy funkcjonowania systemu słowotwórczego, a ponadto obejmuje ona dużą liczbę typów słowotwórczych oraz znaczeń derywatów. Moim zamierzeniem było równoprawne potraktowanie obu systemów słowotwórczych, tak w zakresie znaczeń, jak i obecnych w nich form. Dlatego właśnie punktem wyjścia analizy jest semantyka, której kategorii służą jako *tertium comparationis* dla opisu i porównania tych dwóch różniących się od siebie typologicznie i strukturalnie systemów językowych. Jest to zarazem pierwsze semantyczne ujęcie jednego z podsystemów języka arabskiego, gdyż w dotychczasowych badaniach arabistycznych to przede wszystkim forma derywatów wyznaczała zasady systematyzacji. Konsekwencją ukierunkowania badań od planu treści do planu struktury jest zastosowanie jako podstawowych jednostek opisu kategorii słowotwórczych wyznaczonych właśnie na podstawie semantyki derywatów. Wyznaczając owe kategorie uwzględniłam charakter zmian semantycznych występujących w derywatach (transpozycyjnych, modyfikacyjnych lub mutacyjnych), typy relacji semantycznych między wyrazem podstawowym a pochodnym, a także zależności między kategorią gramatyczną derywatu i jego bazy. Przyjęłam założenie, że w przypadku derywatów mutacyjnych wyrazy pochodne są ekwiwalentami struktur składniowych, a relacje między tematem słowotwórczym a formantem są analogiczne do relacji między składnikami zdania odpowiadającymi im w ramach określonej struktury predykatowo-argumentowej. Takie ujęcie pozwala objąć wszystkie rodzaje derywatów realizujących odpowiednie znaczenia, bez względu na ich budowę słowotwórczą. W analizie uwzględniłam zjawisko motywacji istotne z punktu widzenia ustalania wzajemnych relacji między derywatem a jego bazą. Zagadnienie to – kluczowe w opracowaniach polonistycznych – jest pomijane w opisach języka arabskiego. Także w tym zakresie ta monografia wypełnia istotną lukę w systematycznym opisie słowotwórczym języka arabskiego.

Wybrana przeze mnie, ukierunkowana semantycznie metodologia dominuje dziś w opisie polskiego systemu słowotwórczego. Stosowane przez nią kategorie opisu są zarazem na tyle uniwersalne, że można za ich pomocą ujmować zjawiska występujące w językach o zdecydowanie odmiennej charakterystyce strukturalnej. Pozwala ona przezwyciężyć ograniczenia, jakim podlegały dotychczasowe badania arabskiego systemu słowotwórczego. Opracowania arabistyczne poszczególnym kategoriom słowotwórczym przyporządkowują zwykle zestaw schematów wyrazowych (reprezentujących określone typy słowotwórcze) bez wnikania w kwestie motywacji słowotwórczej, czy zagadnienia relacji semantycznych między podstawą a derywatem. Brak tego rodzaju analizy sprawia, że uwzględnia się tylko wybrane fakty słowotwórcze, spychając poza pole widzenia te zjawiska, które współcześnie stanowią produktywnie mechanizmy rozszerzania zasobów leksykalnych współczesnego języka arabskiego.

Prezentacja powyższych założeń wypełnia pierwszą, wprowadzającą część studium, zatytułowaną „Ustalenia teoretyczno-metodologiczne”. Obok wskazania kontekstu badawczego, objaśnienia celu pracy i przyjętych założeń metodologicznych zdefiniowałam w niej podstawowe

kategorii opisu, podałam ogólną charakterystykę derywatów rzeczownikowych oraz procesów słowotwórczych typowych dla analizowanych języków.

Część druga, poświęcona opisowi derywacji rzeczowników w języku arabskim oraz w języku polskim jest główną częścią pracy. W poszczególnych rozdziałach przeprowadziłam szczegółową analizę derywatów odczasownikowych oraz odmiennych usystematyzowanych na podstawie kryterium semantycznego. W obrębie pierwszej grupy wyróżniłam: nazwy czynności, procesów i stanów; nazwy subiektów czynności, procesów i stanów; nazwy obiektów i rezultatów czynności; nazwy środków czynności; nazwy miejsca i czasu; nazwy abstrakcyjnych cech i stanów. Druga grupa obejmuje: nazwy subiektów; nazwy obiektów i rezultatów; nazwy środków czynności; nazwy miejsca i czasu; nazwy abstrakcyjnych cech, czynności i stanów; nazwy żeńskie; nazwy deminutywne; nazwy augmentatywne. Zestawienie kategorii słowotwórczych obejmujących derywaty z wyrażonym predykatem oraz derywaty z niewyrażonym predykatem pozwoliło na dokładniejszą charakterystykę uzyskiwanych znaczeń w zależności od rodzaju zależności pomiędzy bazą a formacją pochodną.

Każda z wymienionych kategorii słowotwórczych jest reprezentowana w obu porównywanych systemach językowych (wyjątek stanowią nieobecne w języku arabskim nazwy augmentatywne). Porównanie semantyki derywatów należących do poszczególnych kategorii dostarczyło szeregu interesujących obserwacji i wniosków. Oto wybrane przykłady:

Mutacyjna kategoria nazw subiektów czynności obejmuje w obu językach derywaty od czasowników o znaczeniu uzualnym. Obejmują one nazwy nosicieli czynności, procesów i stanów, przede wszystkim osobowych (طَبَّاحٌ /ṭabbāḥ/ *kucharz*; *sprzedawca*), ale także nieosobowych wykonawców czynności (رَعَّاشٌ /ra‘‘āš/ *drętwa* ‘ryba, która drży’; *świstak*). W opracowaniach dotyczących słowotwórstwa arabskiego analogiczna kategoria obejmuje wyłącznie nazwy wykonawców zawodów. Przyjęta przeze mnie metoda pozwala zaliczyć do tej kategorii także takie nazwy jak كَذَّابٌ /kaḏḏāb/ *kłamca*, خَطَّافٌ /ḥaṭṭāf/ *porywacz*. Jeśli chodzi o nazwy subiektów przy niewyrażonym predykanie, stanowią one bardzo różnorodną klasę derywatów, przy czym w języku polskim są to przede wszystkim derywaty odrzeczownikowe, natomiast w języku arabskim występują tutaj głównie nazwy tworzone za pomocą derywacji paradygmatycznej, na bazie przymiotników relacyjnych (شُرْطِيٌّ /šurṭiyy/ *policjant* oraz wykorzystujące imiesłowy czynne, zarówno I klasy, np. قَارِئٌ /qāri‘/ *czytelnik*, jak również pozostałych klas (مُسْتَهْلِكٌ /mustahlik/ *konsument*).

W obu językach kategoria nazw czynności, procesów i stanów obejmuje derywaty o znaczeniu transpozycyjnym, jak również derywaty, w których obok znaczeń transpozycyjnych ujawniają się znaczenia mutacyjne, takie jak obiekt lub rezultat czynności (قَرَحٌ /qarḥ/ *ranienie* oraz *rana*), miejsce czynności (خُرُوجٌ /ḥurūġ/ *wychodzenie* oraz *wyjście*) czy środek czynności (سَدٌّ /sadd/ *zamknięcie*, *zablokowanie* oraz *tama*). Wykazanie tej cechy, wcześniej niedostrzeganej w pracach poświęconych językowi arabskiemu również jest efektem przyjętej metodologii i pozwala uwzględnić wszystkie możliwe znaczenia, które ujawniają się w rzeczownikach odsłownych.

W języku polskim poszczególne kategorie obejmują zwykle dużo więcej typów słowotwórczych, a charakterystyczne dla nich formanty znacznie częściej cechuje specjalizacja znaczeniowa niż w języku arabskim. Polska derywacja rzeczownikowa wykorzystuje głównie derywację sufiksalną (w mniejszym stopniu derywację paradygmatyczną i prefiksalną). Z kolei w języku arabskim najczęstsza jest derywacja transfiksalna lub transfiksально-prefiksalna oparta

na morfemach nieciągłych, w następstwie czego kształtują się schematy wyrazowe stanowiące wzorce strukturalne leksemów należących do danej kategorii słowotwórczej. W języku arabskim derywacja sufiksalna ma niewielkie znaczenie w tworzeniu rzeczowników (w ten sposób tworzy się jedynie odrzeczownikowe nazwy abstrakcyjnych cech, czynności lub stanów). Znacznie bardziej produktywna jest natomiast derywacja paradygmatyczna, polegająca na przeniesieniu przymiotników lub mających fleksję przymiotnikową imiesłów czynnych oraz biernych do paradygmatu rzeczownikowego (czasowniki, których formami są imiesłowy, stanowią dodatkową motywację dla wyżej wymienionych formacji, np. مُتَكَلِّمٌ /mutakallim/ *mówca, rzecznik* ← مُتَكَلِّمٌ /mutakallim/ *mówiący* – تَكَلَّمَ /takallama/ *mówić*). Obecna jest w derywacji nazw subiektów, nazw środków czynności, nazw miejsca, nazw obiektów i rezultatów czynności. Innym jej przykładem jest tworzenie od przymiotników relacyjnych (dodatkową motywację stanowi w tym przypadku rzeczownik będący podstawą dla przymiotnika, np. مُوسِيقِيٌّ /mūsīqīyy/ *muzyk* ← مُوسِيقِيٌّ /mūsīqīyy/ *muzyczny* ← مُوسِيقَى /mūsīqā/ *muzyka*): odobiektowych nazw subiektów, odrezultatywnych nazw subiektów, odmiejscowych nazw subiektów, nazw mieszkańców.

W opracowaniach dotyczących słowotwórstwa arabskiego nie bierze się zwykle pod uwagę tego rodzaju derywatów lub jedynie wzmiankuje się o substantywizacji imiesłów. Z moich badań wynika natomiast, że derywacja paradygmatyczna jest współcześnie bardzo istotnym czynnikiem wzbogacającym leksykę, a nierzadko stanowi jedyną możliwość wyrażania znaczeń wyprowadzanych od czasowników klas II-X. Przestaje być tylko uzupełnieniem tradycyjnych technik słowotwórczych, stając się jednym z głównych mechanizmów w systemie słowotwórczym języka arabskiego. Właściwa ocena jego znaczenia w systemie słowotwórczym języka arabskiego nie byłaby możliwa bez zastosowania metody semantycznej.

Znaczenie uzyskanych wyników badań wskazuje, że zastosowaną przeze mnie metodologię będzie można z dobrym skutkiem wykorzystać w dalszych systematycznych badaniach nad słowotwórstwem arabskim. W dalszej pracy badawczej planuję zająć się słowotwórstwem czasowników i przymiotników w języku arabskim i języku polskim. Wyniki badań kontrastywnych mogą mieć zastosowanie (i takie było ich pierwotne przeznaczenie) w nauczaniu języków obcych, głównie na etapie planowania. Wykazuję to w publikacjach dotyczących nauczania języka arabskiego.

## 5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Publikacje składające na pozostałą część mojego dorobku naukowego obejmują kilka grup zagadnień. Podane w nawiasie symbole wskazują numer w wykazach zamieszczonych w załączniku nr 4 (Z.4) lub załączniku nr 5 (Z.5).

### 5.1. Studia kontrastywne arabsko-polskie

Scharakteryzowana powyżej monografia jest moją pierwszą publikacją z zakresu językoznawstwa kontrastywnego. Nawiązuje do niej artykuł *Semantyczna gramatyka kontrastywna arabsko-polska: nowe możliwości badawcze dla arabisty w XXI wieku* (Z.4, II.6). Powstał on na bazie mojego wystąpienia na konferencji PTO (Z.5, I.7), której intencją było wskazanie obszarów tematycznych i rozwiązań metodologicznych pozwalających polskiej orientalistyce sprostać potrzebom współczesności. Przedstawiłam w nim metodę semantycznej

gramatyki kontrastywnej arabsko-polskiej zastosowaną wcześniej we wspomnianej monografii, skupiając się jednak tym razem wyłącznie na wnioskach dotyczących języka arabskiego. Wskazałam, że na ich podstawie można zaproponować nowy opis systemu słowotwórstwa języka arabskiego, co w wymiarze praktycznym przekłada się na możliwość wypracowania nowych strategii dydaktycznych w nauczaniu języka arabskiego – zwłaszcza w nauczaniu słownictwa i gramatyki osób posługujących się językiem polskim jako ojczystym. Zasugerowałam również, że tego rodzaju badaniami kontrastywnymi można objąć także inne języki orientalne, co pozwoliłoby ujednolicić sposoby ich opisywania, zwłaszcza że w wypadku wielu z nich metodologia opisu proponowana przez językoznawstwo ogólne różni się zasadniczo od opisów formułowanych w ich rodzimych gramatykach.

Artykuł *Animal Names in Polish and Arabic* (Z.4, II.8) to przegląd i porównanie występujących w arabskim języku standardowym oraz w języku polskim semantyczno-leksykalnych klas nazw zwierząt. Wykazałam, że w obu językach największe zróżnicowanie dotyczy przede wszystkim nazw zwierząt pozostających w bliskich relacjach z człowiekiem, tzn. zwierząt domowych, a w języku polskim także zwierzyny łownej. Występujące w obu językach klasy nazw odzwierciedlają takie czynniki pozajęzykowe, jak: płeć, wiek, stadny tryb życia oraz – w przypadku nazw zwierząt hodowlanych w języku polskim – ich użyteczność.

W artykułach: *Sposoby wyrażania mnogości zbiorowej w języku polskim i w języku arabskim* (Z.4, II.9) oraz *Wyrażanie mnogości dyskretnej w języku arabskim oraz w języku polskim* (Z.4, II.10) podejmuję kwestię kategorii ilości. Pierwszy z artykułów dotyczy mnogości zbiorowej i uwzględnia obecne w obu językach takie kategorie nazw jak *nomina collectiva*, nazwy zbiorów stanowiące leksemy niezależne oraz rzeczowniki *plurale tantum*. Wskazuję na cechy wspólne obu języków (podobny charakter nazw zbiorów stanowiących leksemy niezależne, podobna charakterystyka kategorii nazw *nomina collectiva* – z wyjątkiem arabskich rzeczowników osobowych) oraz na występujące między nimi różnice (m.in. znaczenie i zakres użycia *plurale tantum* są różne w obu językach, w języku arabskim występują *nomina collectiva*, które zachowują się jak rzeczowniki w formie *pluralis*, arabskie *nom. coll.* osobowe mogą podlegać kwantyfikacji liczbowej).

Przedmiotem drugiego artykułu jest mnogość dyskretna (dystrybutywna) wyrażana w obu badanych językach przede wszystkim za pomocą kategorii liczby. Wykazuję podobieństwa i różnice – formalne i semantyczne – w zakresie poszczególnych wartości tej kategorii. Poruszam także kwestię wskazywania w obu językach liczebności zbiorów podzielnych. Problematyka kategorii ilości była także tematem mojego referatu podczas IX Ogólnopolskiej Konferencji Arabistycznej w Poznaniu (Z.5, I.9).

Celem artykułu *Funkcje semantyczne i słowotwórcze kategorii rodzaju w języku arabskim i w języku polskim* (Z.4, II.15) jest porównanie obu systemów językowych w takich sytuacjach, kiedy opisywana kategoria nie ma wyłącznie charakteru syntaktycznego. Wykazuję w nim znaczne podobieństwa, jeśli chodzi o zakres stosowania rodzaju naturalnego w obu językach oraz wykazuję znacznie częstsze wykorzystanie kategorii rodzaju dla celów słowotwórczych w języku arabskim (tworzenie nazw jednostkowych, nazw syngulatywnych, nazw czynności jednokrotnych i nazw abstrakcyjnych).

W artykule *Nazwy kolorów w języku arabskim oraz w języku polskim* (Z.4, II.16) porównuję nazwy kolorów – z uwzględnieniem ich podziału na nazwy podstawowe i niepodstawowe (w nawiązaniu do systematyki wychodzącej od ustaleń Berlina i Kaya). Wykorzystuję również dodatkowe kryterium – stopniowalności, pozwalające zaliczyć do nazw podstawowych w języku arabskim mniej nazw niż w języku polskim.

## 5.2. Współczesny standardowy język arabski

W publikacjach, które zaliczam do tej grupy omawiam zagadnienia morfologii i składni języka arabskiego (nie w perspektywie kontrastywnej, choć z pewnymi odniesieniami do języka polskiego). Ich wspólną cechą jest to, że skupiam się w nich przede wszystkim na semantyce analizowanych struktur morfologicznych czy syntaktycznych.

W artykule *Przymiotniki odrzeczownikowe w języku arabskim* (Z.4, II.3) dokonuję analizy słowotwórczej tego typu przymiotników. Ich funkcje semantyczne określam na podstawie analizy motywacji słowotwórczej. Udowadniam także, że znaczenie tego rodzaju przymiotników nie zawsze stanowi odzwierciedlenie ich relacji do podstawy słowotwórczej i nierzadko wykracza poza nie, zbliżając je do przymiotników jakościowych. Tekst ten stanowi redakcję mojego referatu wygłoszonego podczas konferencji jubileuszowej z okazji 90-lecia Instytutu Filologii Orientalnej UJ (Z.5, I.4).

W artykule *The role of gemination in inflection and word formation of Modern Standard Arabic* (Z.4, II. 13) wskazuję na różnorodność funkcji semantycznych form fleksyjnych oraz derywatów, w których ma zastosowanie geminacja. Wykazuję, że w wielu analizowanych przykładach służy ona wyrażaniu kategorii ilości, która pozwala opisywać obiekty, cechy i zdarzenia z punktu widzenia ich parametrów ilościowych. Dotyczy to form liczby mnogiej rzeczowników (nazw wykonawców czynności uzualnych, np. قُرَّاء /qurrā' / czytelnicy) oraz derywatów – rzeczowników (nazw wykonawców czynności uzualnych, np. نَقَّاش /naqqāš/ rzeźbiarz, a także nazw środków czynności, np. كَسَّارَة /kassāra/ kruszarka, które konotują wielokrotne i powtarzalne wykonywanie czynności przez nosiciela nazwy), przymiotników odczasownikowych o znaczeniu intensywnym (أَكَّال /'akkāl/ żarłoczny), jak również czasowników II klasy oznaczających intensywnie wykonanie czynności – z dużym natężeniem, przez długi okres czasu lub w sposób powtarzalny.

W artykule *Meanings and functions of genitive constructions in Modern Standard Arabic* (Z.4, II.17) analizuję grupy wyrazowe składające się z rzeczownika (także liczebnika lub przymiotnika) w pozycji *nomen regens* oraz rzeczownika w pozycji *nomen rectum*. Osobno omawiam wyrażenia, w których użycie w pozycji określnika wyrazu nieokreślonego gramatycznie jest obligatoryjne i uwarunkowane znaczeniem całej frazy, zdefiniowanym przeze mnie jako „wyznaczenie dla denotatu określonego miejsca w zbiorze składającym się z takich jak on obiektów”, np. أَوَّلُ يَوْمٍ *ostatni dzień*. Drugą grupę analizowanych wyrażeń stanowią frazy z przydawką dopełniaczową wyrażoną za pomocą rzeczownika, który obligatoryjnie przybiera postać określoną. Wykazuję, że konstrukcje tego rodzaju mają liczną reprezentację we współczesnym języku arabskim, a ich znaczenie w większości przypadków można zdefiniować jako „wyodrębnienie podzbioru w ramach określonego zbioru”, np. مُعْظَمُ الْبَنَاتِ *większość dziewcząt*. Charakteryzuję tutaj także wyrażenia, w których nadrzędnik pełni funkcje słowotwórcze, np. ذُو الطَّوَابِقِ الْخَمْسَةِ *pięciopiętrowy*.

### 5.3. Język w mediach arabskich

Tematem publikacji, które zaliczam do tej grupy, jest komunikacja w mediach (prasie i Internecie) – w wymiarze językowym.

W artykule *Język prasy arabskiej w świetle aktualnych wydarzeń na Bliskim Wschodzie* (Z.4, II.2) ukazuję mechanizmy językowej perswazji obecne w wybranych mediach arabskich i stanowiące element propagandy politycznej. Analizowane przeze mnie doniesienia prasowe dotyczą amerykańskich ataków na Irak w 2002 r. oraz konfliktu izraelsko-palestyńskiego.

W artykule *Sposoby kreowania wizerunku monarchy w Jordanii, Maroku i Arabii Saudyjskiej* (Z.4, II.4) na bazie semiotycznej analizy zawartości wybranych mediów arabskich rekonstruuje wizerunek monarchy każdego z krajów wymienionych w tytule, a także dynastii, z której się wywodzi. Wskazuję także metody jego budowania oraz sposoby wpływania na masowego odbiorcę za pośrednictwem mediów, kształtujące jego postawy i skłaniające do określonego postępowania. Artykuł ten powstał na bazie referatu wygłoszonego podczas konferencji naukowej na temat kultury popularnej na Bliskim Wschodzie zorganizowanej przez Wydział Orientalistyki UW (Z.5, I.6).

W artykule *Analiza dyskursu wybranych publikacji internetowej wersji egipskiego dziennika Al-Ahrām poświęconych atakowi terrorystycznemu na redakcję tygodnika Charlie Hebdo* (Z.4, II.14) dokonuję jakościowej analizy zawartości wiadomości prasowych nt. tytułowego wydarzenia w następującym porządku motywów: (i.) pierwsze doniesienia o ataku, (ii.) sprawcy ataku, (iii.) przyczyny ataku, (iv.) skutki, (v.) możliwe rozwiązania problemu. Analiza dyskursu dotyczy tutaj trzech jego wymiarów: użycia języka, przekazywania idei oraz interakcji w sytuacjach społecznych.

### 5.4. Glottodydaktyka języka arabskiego

Ten obszar tematyczny pojawił się w mojej pracy badawczej w związku z przygotowywaniem rozprawy doktorskiej, która stała się podstawą monografii *Nauczanie języka arabskiego* (Z.4, I.1). Jest to pierwsze na gruncie polskim całościowe opracowanie dotyczące nauczania arabskiego języka literackiego, zarówno w aspekcie teoretycznym, jak i praktycznym (dla każdego zagadnienia opracowano zestaw odpowiednich ćwiczeń). Przedstawiłam w nim model nauczania arabskiego języka literackiego z zastosowaniem metody komunikacyjnej. Omówiłam szczegółowo kształcenie sprawności rozumienia ze słuchu, czytania, mówienia i pisanie.

Kontynuacją tych badań są publikacje dotyczące szczegółowych rozwiązań problemów glottodydaktycznych, w których wskazuję także możliwe zastosowania metody kontrastywnej.

W artykule *Domysł językowy w nauczaniu arabskiego języka literackiego* (Z.4, II.1), opublikowanym przed obroną rozprawy doktorskiej, wskazuję na zasady takiej organizacji procesu glottodydaktycznego, aby uczący się języka obcego od najwcześniejszego etapu nauki umieli efektywnie wykorzystać strategię domyślenia się znaczeń nieznanymi wyrazów na podstawie analizy różnego rodzaju wskazówek. Powstał on na bazie wystąpienia na VI Ogólnopolskiej Konferencji Arabistycznej (Z.5, I.1).

Artykuł *Nauczanie sprawności pisania w języku arabskim* (Z.4, II.5) dotyczy teoretycznych i praktycznych aspektów nauki pisania, podzielonej tu na 2 etapy: 1. naukę alfabetu oraz 2. naukę

## AUTOREFERAT

ortografii. Przedstawiam w nim także psychologiczne uwarunkowania istotne na tym etapie nauczania języka obcego.

W artykule *Rola nauczania słowotwórstwa opisowego w kształceniu sprawności czytania ze zrozumieniem* (Z.4, II.7) postuluję wykorzystanie wyników badań kontrastywnych arabsko-polskich w planowaniu rozwiązań pomocnych w kształceniu tytułowej sprawności. Chodzi o taki dobór tematyki zajęć i rodzajów ćwiczeń, który uwzględni specyficzne problemy Polaków uczących się języka arabskiego, zwłaszcza w praktyce uniwersyteckiej. Proponuję tutaj nauczanie angażujące zarówno strategie pamięciowe, jak również poznawcze, nastawione w dużym stopniu na opanowanie struktury wyrazów arabskich, co ma umożliwić rozpoznawanie wyrazów tekstowych i przypisywanie im właściwego znaczenia.

W artykule *Sprawności produktywne w nauczaniu języka arabskiego a błąd językowy* (Z.4, II.11) także postuluję planowanie nauczania uwzględniające wyniki badań kontrastywnych. Pozwala to przewidywać, jakie błędy popełniają Polacy uczący się języka arabskiego na etapie podstawowym. Zwracam szczególną uwagę na rolę ćwiczeń przedkomunikacyjnych ułatwiających wyrabianie właściwych nawyków językowych oraz na konieczność wdrażania technik przeciwdziałających lękowi językowemu.

W artykule *Kształcenie sprawności produktywnych w nauczaniu języka arabskiego na poziomie zaawansowanym* (Z.4, II.12) szczegółowo omawiam problematykę nauczania sprawności pisanie i czytania z punktu widzenia metody komunikacyjnej. Najwięcej uwagi poświęcam zagadnieniom autonomii uczącego się oraz motywacji.

Artykuły (Z.4, II.5), (Z.4, II.7), (Z.4, II.11) oraz (Z.4, II.12) zostały opublikowane w 3 kolejnych edycjach serii monograficznej *Dydaktyka języka arabskiego*. Dwa pierwsze powstały na bazie moich wystąpień podczas dwu kolejnych konferencji o tym samym tytule (Z.4, I.5) (Z.4, I.8).

Dopełnieniem moich badań nt. glottodydaktyki są podręczniki akademickie, w których wypracowane przeze mnie założenia teoretyczne znalazły swój wymiar praktyczny.

Książka *Pismo i ortografia arabska* (Z.4, III.2) stanowi prezentację zasad pisma arabskiego, systemu wokalizacji i transkrypcji, a także wymowy. Przedstawiam w niej szczegółowo ortografię hamzy oraz sposób zapisu liczb i znaków interpunkcyjnych. Celem tej publikacji jest wykształcenie u czytelnika sprawności czytania i pisanie tekstów arabskich zapisanych zarówno drukiem, jak i pismem odręcznym.

*Słownik tematyczny języka arabskiego* (wraz z A. Hasanem) (Z.4, III.1) oraz (Z.4, III.3.) – wydanie 2. – obejmuje materiał leksykalny zgrupowany w 17 blokach tematycznych. Prezentację słownictwa uzupełniają ilustrujące je dialogi oraz teksty.

*Podstawy języka arabskiego* (wraz z A. Hasanem) (Z.4, III.4) to podręcznik uniwersytecki do praktycznej nauki języka arabskiego na poziomie początkującym. Obejmuje 24 jednostki lekcyjne, którym przyporządkowane są wyłożone systematycznie zagadnienia gramatyczne według wzrastającego stopnia trudności (zasady pisma, budowa grup wyrazowych, zdania imienne, zdania werbalne – pojedyncze i złożone – z czasownikami w czasie przeszłym i teraźniejszym, a także w trybie łączącym). Teksty i dialogi zostały dobrane tak, by stanowiły naturalny i typowy przykład wypowiedzi z użyciem określonych struktur. Elementem każdej

## AUTOREFERAT

lekcji są ćwiczenia leksykalne i gramatyczne oraz słownik. Na końcu podręcznika znajduje się słownik zawierający ogół użytego w nim słownictwa.

*Rozmówki polsko-angielsko-arabskie* (wraz z A. Hasanem i M. Królem) (Z.4, III.5) dotyczą arabskiego języka standardowego. Materiał językowy jest tu zgrupowany w 10 rozdziałach (które z kolei podzielone są na podrozdziały i grupy tematyczne). Każdy z rozdziałów zawiera podstawowe dla danego tematu słownictwo oraz przykładowe zdania. Towarzyszą im krótkie komentarze dotyczące arabskich realiów. Teksty arabskie zapisane są alfabetem arabskim oraz uzupełnione o transkrypcję.

### 6. Działalność naukowa

#### 6.1. Udział w konferencjach naukowych

W okresie po uzyskaniu doktoratu uczestniczyłam w 7 konferencjach naukowych z referatem – wykaz w załączniku Z.5, I.

#### 6.2. Członkostwo w organizacjach i towarzystwach naukowych

Obecnie jestem członkiem Polskiego Towarzystwa Orientalistycznego oraz Polskiego Towarzystwa Językoznawczego (Z.5, III).

#### 6.3 Otrzymane nagrody

Otrzymałam pięciokrotnie nagrodę Rektora UJ za pracę naukową, jedną nagrodę Rektora UJ za pracę naukową i dydaktyczną oraz nagrodę Rektora UJ za pracę organizacyjną i dydaktyczną – wykaz w załączniku Z.5, IV.

### 7. Działalność dydaktyczno-organizacyjna oraz na rzecz popularyzacji nauki

#### 7.1 Prowadzone zajęcia dydaktyczne

Prowadzę zajęcia językoznawcze – głównie na arabistyce, a także na innych kierunkach studiów w UJ. Są to: gramatyka opisowa języka arabskiego (wykłady i ćwiczenia), gramatyka kontrastywna (konwersatorium), seminarium licencjackie (językoznawcze), praktyczna nauka języka arabskiego (wykaz w załączniku Z.5, VI.1).

#### 7.2. Opieka naukowa nad studentami

Wypromowałam pięcioro licencjatów. Zrecenzowałam 17 prac magisterskich i 7 prac licencjackich – językoznawczych. Przewodniczyłam obronie 12 prac magisterskich i 4 licencjackich (Z.5, VI.3.a.b.c.).

Moja działalność dydaktyczna obejmuje również pracę ze studentami poza cyklem dydaktycznym wynikającym z programu studiów. Przez 11 lat pełniłam obowiązki naukowego opiekuna Koła Naukowego Orientalistów UJ, w którym studenci podejmują różnego rodzaju działania przygotowujące ich do pracy naukowej. Obejmowało to m.in. opiekę naukową nad organizowanymi przez nich konferencjami naukowymi, merytoryczną pomoc w wydawaniu Zeszytów Naukowych „Orient”, stanowiących miejsce publikacji artykułów oraz prac naukowych studentów i doktorantów Instytutu Orientalistyki UJ, jak również recenzowanie części artykułów; koordynowanie współpracy Koła Naukowego Orientalistów UJ z innymi

kołami naukowymi i instytucjami zajmującymi się nauką, dydaktyką oraz takimi, których działalność może kształtować plany zawodowe studentów (Z.5, VI.3.d).

### 7.3 Działalność organizacyjna

Od 2005 roku zajmuję się opracowywaniem kompleksowych programów studiów arabistycznych oraz studiów kulturoznawczych: Cywilizacje Bliskiego i Środkowego Wschodu (studia zaoczne), Tożsamość społeczno-kulturowa narodów Bliskiego i Środkowego Wschodu (studia podyplomowe), a także dla lektoratu języka arabskiego w Instytucie Kulturoznawstwa Międzynarodowego UJ (Z.5, VI.2).

Jestem koordynatorem systemu ECTS (od 2005/2006) oraz Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (od 2011/2012) w Katedrze Arabistyki (Z.5, VII.1).

Biorę udział w rekrutacji na studia jako Sekretarz Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej – na studia 1. stopnia (2004/2005) oraz studia 2. stopnia (stałe od 2011/2012), a także jako egzaminator w Komisji Egzaminacyjnej na studia 2. stopnia (stałe od 2010 roku) Przeprowadzałam także egzaminy z języka arabskiego kwalifikujące do pracy w Studenckim Biurze Tłumaczeń (2007) (Z.5, VII.2.3.4.).

W latach 2005-2012 byłam przedstawicielem młodszych pracowników naukowych w Radzie Instytutu Orientalistyki UJ (Z.5, VII.5).

### 7.4 Działalność na rzecz popularyzacji nauki

W roku 2007 wygłosiłam wykład dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku „Język arabski a kultura arabska”. W roku 2009 byłam koordynatorem współpracy IFO z Dyrekcją Zamku Królewskiego na Wawelu, dzięki której doszło do podpisania umowy o współpracy naukowej i dydaktycznej. W 2010, 2012, 2013 r. byłam współorganizatorką Festiwalu Nauki, Dni Otwartych oraz Nocy Języków – wydarzeń popularyzujących naukę oraz promujących działalność Instytutu Orientalistyki (Z.5, VIII).

### 7.5 Zewnętrzna działalność ekspercka

Jestem autorką recenzji wydawniczych dwóch podręczników akademickich wydanych przez UAM w Poznaniu (Z.5, V.3)

Jestem autorką korekty merytorycznej dwóch monografii *Arabsko-polski słownik frazeologiczny dialektu syryjskiego* oraz *Intensyfikacja treści we współczesnym arabskim języku literackim* (2015) dla wydawnictwa Księgarnia Akademicka (Z.5, V.4). Opracowałam bibliografię dla dwóch tomów monografii *Tradycja chrześcijańska. Historia rozwoju doktryny* (2010) dla Wydawnictwa UJ (Z.5, V.5). Wykonałam tłumaczenie programu nawigacyjnego dla policji saudyjskiej z języka angielskiego na język arabski, na zlecenie firmy Motorola (2009), a także tłumaczenia na język arabski i redakcji folderu reklamowego sprzętu medycznego (2011).

Odbyłam roczny staż naukowy na Uniwersytecie w Damaszku w Syrii (1983/84) oraz semestralny staż naukowy na Uniwersytecie w Algierze (1988). W ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych uczestniczyłam w szkoleniach i seminariach organizowanych przez UJ (Z.5, IX).

*Lucia Uścił*